Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL GERARD HOGAN
prezentate la 19 martie 2020[1]

Cauzele conexate C-133/19, C-136/19 și C-137/19

B. M. M.,
B. S. (C-133/19),
B. M. M.,
B. M. (C-136/19),
B. M. O. (C-137/19)
împotriva
État belge

[cerere de decizie preliminară formulată de Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia)]

„Trimitere preliminară –Dreptul la reîntregirea familiei – Directiva 2003/86/CE – Articolul 4 – Noțiunea de «minor» – Articolul 18 – Dreptul la o cale de atac judiciară în cazul în care cererea de reîntregire a familiei este respinsă – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Dreptul la o cale de atac efectivă – Resortisanți ai unei țări terțe cu vârsta sub 18 ani la data introducerii cererii lor de reîntregire a familiei – Împlinirea vârstei majoratului în cursul procedurii administrative – Împlinirea vârstei majoratului în cursul procedurii judiciare – Data determinantă pentru aprecierea calității de «minor» a persoanelor interesate"

I. Introducere

1. Potrivit articolului 23 alineatul (1) din Pactul internațional din 16 decembrie 1966 cu privire la drepturile civile și politice, familia „este elementul natural și fundamental al societății". Acest principiu juridic nu face decât să reflecte truismul că aproape toate societățile umane au ca bază familia, chiar dacă sfera vieții de familie este variată. În plus, ideea potrivit căreia, sub rezerva excepțiilor prin care se urmărește protejarea bunăstării lor, copiii au dreptul la îngrijire și afecțiune din partea părinților are rădăcini profunde în tradițiile juridice, culturale și morale ale tuturor statelor membre.

2. Toate acestea se reflectă în noțiunea de reîntregire a familiei, care este ea însăși un element esențial al dreptului internațional umanitar modern. În contextul dreptului Uniunii, acest principiu își găsește expresia în Directiva 2003/86/CE a Consiliului din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei[2], care permite membrilor de familie și în special minorilor să se stabilească în țara gazdă și să se alăture unui alt membru de familie care a dobândit statutul de refugiat în statul respectiv.

1 Limba originală: engleza.

2 JO 2003, L 251, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 164.

3. În acest context se înscriu prezentele trimiteri preliminare care privesc interpretarea Directivei 2003/86/CE și a articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”). Problema care se ridică în aceste trimiteri este, în esență, aceea dacă copii încă minori la data introducerii cererii lor de reîntregire a familiei trebuie să fie tratați în continuare ca atare în acest scop, chiar dacă aceștia împlinesc vârsta majoratului în cursul procedurii administrative de soluționare a cererii lor (C-137/19) sau în cursul procedurii judiciare subsecvente (C-133/19 și C-136/19).

4. Prezentele trimiteri preliminare au fost efectuate în litigii care au ajuns în fața Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia) între B. M. M. și B. S. (C-133/19), B. M. M. și B. M. (C-136/19), precum și B. M. O. (C-137/19) (denumiți în continuare „reclamanții”), pe de o parte, și ministre de l'asile et la migration (ministrul pentru afaceri sociale și sănătate publică și pentru azil și migrație, Belgia), pe de altă parte, de la Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii, Belgia), în fața căruia fiecare dintre reclamanți a introdus o cale de atac.

5. Procedura din fața instanței de trimitere în cauza C-137/19 privește în esență interpretarea noțiunii „minor” care figurează la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2003/86 și aspectul dacă această noțiune trebuie interpretată în sensul că, pentru a fi calificat drept „minor” în sensul acestei directive, un resortisant al unei țări terțe trebuie să fie „minor” nu numai la data depunerii cererii sale de intrare și de ședere într-un stat membru, ci și la momentul la care administrația acestui stat membru se pronunță definitiv cu privire la cererea sa.

6. Procedura din fața instanței de trimitere în cauzele C-133/19 și C-136/19 privește aspectul dacă articolul 47 din cartă și articolul 18 din Directiva 2003/86 trebuie interpretate în sensul că se opun ca o acțiune în anulare îndreptată împotriva unei decizii administrative prin care se refuză dreptul la reîntregirea familiei al unui copil minor să fie declarată inadmisibilă pentru motivul că acesta din urmă a împlinit vârsta majoratului pe parcursul procesului, din moment ce el ar fi privat de posibilitatea de a formula o cale de atac împotriva acestei decizii, ceea ce ar aduce atingere dreptului său la o cale de atac efectivă.

7. Înainte de a examina aceste chestiuni, trebuie stabilit totuși cadrul juridic.

A. Dreptul Uniunii Europene

8. Articolul 47 din cartă prevede:

„Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de prezentul articol.

Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege. Orice persoană are posibilitatea de a fi consiliată, apărată și reprezentată.

Asistența juridică gratuită se acordă celor care nu dispun de resurse suficiente, în măsura în care aceasta este necesară pentru a-i asigura accesul efectiv la justiție.”

1. Directiva 2003/86

9. Considerentele (2), (4), (6) și (13) ale Directivei 2003/86 au următorul cuprins:

„(2) Măsurile privind reîntregirea familiei ar trebui adoptate în conformitate cu obligația de protecție a familiei și de respectare a vieții de familie, care este consacrată în numeroase instrumente de drept internațional. Prezenta directivă respectă drepturile fundamentale și respectă principiile recunoscute în special de articolul 8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

[…]

(4) Reîntregirea familiei este o modalitate necesară pentru a face posibilă viața în familie. Ea contribuie la crearea unei stabilități socio-culturale care facilitează integrarea resortisanților țărilor terțe în statele membre, fapt care permite, de asemenea, promovarea coeziunii economice și sociale, obiectiv fundamental al Comunității, enunțat de tratat.

[…]

(6) Pentru a asigura protecția familiei, precum și menținerea sau crearea unei vieți de familie, este necesar să se stabilească, pe baza unor criterii comune, condițiile materiale pentru exercitarea dreptului la reîntregirea familiei.

[…]

(13) Se cuvine a prevedea un sistem de norme de procedură care să guverneze examinarea cererii de reîntregire a familiei, precum și intrarea și șederea membrilor de familie. Respectivele proceduri ar trebuie să fie eficiente și gestionabile în raport cu sarcina normală de lucru a administrațiilor statelor membre, precum și transparente și echitabile, astfel încât să ofere un nivel adecvat de certitudine juridică persoanelor în cauză.”

10. Articolul 4 din aceeași directivă prevede:

„(1) Statele membre autorizează intrarea și șederea, în conformitate cu prezenta directivă și sub rezerva respectării condițiilor prevăzute de capitolul IV, precum și la articolul 16, a următorilor membri de familie:

(a) soțul susținătorului reîntregirii;

(b) copiii minori ai susținătorului reîntregirii și ai soțului acestuia, inclusiv copiii adoptați în conformitate cu o decizie luată de autoritatea competentă a statului membru în cauză sau cu o decizie executorie în mod automat în temeiul obligațiilor internaționale ale respectivului stat membru sau care trebuie recunoscută în conformitate cu obligațiile internaționale;

(c) copiii minori, inclusiv copiii adoptați, ai susținătorului reîntregirii, atunci când acesta exercită drepturile părintești asupra copiilor și aceștia se află în întreținerea sa. Statele membre pot autoriza reîntregirea pentru copiii asupra cărora drepturile părintești sunt exercitate în comun, cu condiția ca celălalt titular al drepturilor părintești să fi consimțit;

(d) copiii minori, inclusiv copiii adoptați, ai soțului, atunci când soțul exercită drepturile părintești asupra copiilor și aceștia se află în întreținerea sa. Statele membre pot autoriza reîntregirea pentru copiii asupra cărora drepturile părintești sunt exercitate în comun, cu condiția ca celălalt titular al drepturilor părintești să fi consimțit.

[…]

(6) Prin derogare, statele membre pot solicita ca cererile de reîntregire a familiei pentru copii minori să fie depuse înainte ca aceștia să fi împlinit vârsta de 15 ani, în conformitate cu dispozițiile legislației lor interne în vigoare la data punerii în aplicare a prezentei directive. În cazul în care cererile sunt depuse ulterior, statele membre care decid să aplice prezenta derogare autorizează intrarea și ședereа acestor copii din alte motive [decât] reîntregirea familiei.”

11. Articolul 5 din aceeași directivă prevede:

„(1) Statele membre stabilesc dacă, în scopul exercitării dreptului la reîntregirea familiei, o cerere de intrare și de ședere trebuie depusă pe lângă autoritățile competente ale statului membru în cauză fie de către susținătorul reîntregirii, fie de către membrul sau membrii de familie.

(2) Cererea este însoțită de documente justificative care dovedesc legăturile de familie și respectarea condițiilor prevăzute la articolele 4 și 6 și, după caz, la articolele 7 și 8, precum și de copii certificate ale documentelor de călătorie ale membrilor de familie.

După caz, pentru a obține dovada existenței legăturilor de familie, statele membre pot organiza interviuri cu susținătorul reîntregirii și cu membrii familiei sale și orice alte cercetări pe care le consideră necesare.

[…]

(4) De îndată ce este posibil și, în orice caz, nu mai târziu de nouă luni de la data depunerii cererii, autoritățile competente ale statului membru notifică în scris persoanei care a depus o cerere decizia în legătură cu aceasta.

În cazuri excepționale legate de complexitatea examinării cererii, termenul prevăzut la primul paragraf poate fi prelungit.

Decizia de respingere a cererii se motivează în mod corespunzător. Orice consecință a absenței unei decizii la expirarea termenului prevăzut la primul paragraf trebuie reglementată prin legislația internă a statului membru în cauză.

(5) În timpul examinării cererii, statele membre se asigură că acordă atenția cuvenită interesului superior al copilului minor.”

12. Articolul 16 alineatul (1) din aceeași directivă prevede:

„(1) Statele membre pot respinge o cerere de intrare și de ședere în scopul reîntregirii familiei sau, după caz, pot retrage permisul de ședere al unui membru de familie sau pot refuza reînnoirea acestuia în unul dintre următoarele cazuri:

(a) atunci când condițiile stabilite în prezenta directivă nu sunt sau nu mai sunt îndeplinite.

[…]”

13. Articolul 18 din Directiva 2003/86 prevede:

„Statele membre se asigură că susținătorul reîntregirii și/sau membrii familiei sale au dreptul să conteste în fața instanței deciziile de respingere a cererii de reîntregire a familiei, de respingere a reînnoirii permisului de ședere, de retragere a permisului de ședere sau de luare a unei măsuri de îndepărtare.

Procedura și competențele în conformitate cu care se exercită dreptul prevăzut la primul paragraf sunt stabilite de statele membre în cauză.”

2. Dreptul național

14. Articolul 4 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2003/86 a fost transpus în dreptul belgian prin articolul 10 alineatul (1) primul paragraf punctul 4 din loi du 15 décembre 1980 sur l'accès du territoire; le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers [3] (Legea din 15 decembrie 1980 privind accesul pe teritoriu, șederea, stabilirea și îndepărtarea străinilor, denumită în continuare „Legea din 15 decembrie”) care, în forma în vigoare la data faptelor [4], prevedea următoarele:

„Articolul 10 alineatul (1). Sub rezerva dispozițiilor articolelor 9 și 12, li se permite de drept șederea în Regat pentru o perioadă mai mare de trei luni:

[…]

4° următorilor membri de familie ai unui străin căruia i se permite, pentru cel puțin douăsprezece luni, șederea sau i se acordă dreptul de ședere în Regat pentru o perioadă nedeterminată, sau i se permite să se stabilească acolo pentru cel puțin douăsprezece luni:

– soțul său străin ori străinul cu care a încheiat un parteneriat înregistrat, considerat echivalent al unei căsătorii în Belgia, care vine să locuiască împreună cu el, cu condiția ca vârsta celor două persoane în cauză să depășească douăzeci și unu de ani. Această vârstă minimă este, totuși, redusă la optsprezece ani atunci când legătura conjugală sau acest parteneriat înregistrat, după caz, este preexistent sosirii străinului căruia i se alătură un membru de familie în Regat;

– copiii lor, care vin să locuiască împreună cu ei înainte de împlinirea vârstei de optsprezece ani și care sunt necăsătoriți;

– copiii străinului căruia i se alătură un membru de familie, ai soțului/soției sau ai partenerului înregistrat menționat la prima liniuță, care vin să locuiască împreună cu ei înainte de împlinirea vârstei de optsprezece ani și care sunt necăsătoriți, în măsura în care străinul căruia i se alătură un membru de familie, soțul său ori acest partener înregistrat exercită drepturile privind încredințarea asupra copiilor sau aceștia se află în întreținerea lor și, în cazul exercitării în comun a drepturilor privind încredințarea, cu condiția ca celălalt titular al dreptului de încredințare să fi consimțit;”.

15. Articolul 10 alineatul (3) din legea menționată prevede:

„Ministrul sau delegatul său poate decide să respingă cererea pentru eliberarea unui permis de ședere pentru o perioadă mai mare de trei luni, […] fie în cazul în care străinul […] a utilizat informații false ori mincinoase sau documente false ori falsificate sau a recurs la fraude sau la alte mijloace ilegale, de natură decisivă, pentru a obține un astfel de permis […]”

16. Articolul 12bis din legea menționată transpune în dreptul belgian articolul 5 din Directiva 2003/86. În versiunea aplicabilă la data faptelor, acest articol prevede:

„1. Străinul care declară că se află într-una dintre situațiile prevăzute la articolul 10 trebuie să înainteze cererea reprezentantului diplomatic sau consular belgian competent în circumscripția căruia se află domiciliul sau reședința sa din străinătate.

3 *Moniteur belge* din 31 decembrie 1980, p. 14584.

4 Astfel cum a fost modificată prin Legea din 15 septembrie 2006 (denumită în continuare „Legea din 15 septembrie 2006”).

[…]

2. Data depunerii cererii este data la care toate aceste documente, prevăzute la articolul 30 din Legea din 16 iulie 2004 privind Codul de drept internațional privat sau convențiile internaționale în materie, sunt prezentate.

Decizia privind permisul de ședere se adoptă și se comunică în cel mai scurt termen, dar nu mai târziu de nouă luni de la data depunerii cererii, astfel cum este definită la alineatul 2.

În cazuri excepționale legate de complexitatea cererii, […] ministrul sau delegatul său poate să prelungească termenul de examinare de două ori cu câte trei luni prin decizie motivată.

În cazul în care nu a fost adoptată nicio decizie la expirarea perioadei de nouă luni de la data introducerii cererii, la care se adaugă o eventuală prelungire în conformitate cu alineatul 5, autorizarea șederii trebuie să fie recunoscută.

[…]

7. Pe parcursul examinării cererii, se ține seama în mod corespunzător de interesul superior al copilului."

17. Articolul 39/56 din Legea din 15 decembrie prevede:

„Acțiunile prevăzute la articolul 39/2 pot fi introduse la Conseil d'État de străinul care justifică o vătămare sau un interes."

II. Situația de fapt din litigiul principal și cererea de decizie preliminară

18. Reclamanții din litigiul principal au depus la 20 martie 2012, la ambasada Belgiei din Conakry (Guineea), cereri de viză de reîntregire a familiei în calitate de copii minori ai unui resortisant al unei țări terțe care beneficiază de statutul de refugiat în Belgia. Aceste cereri au fost respinse prin decizia din 2 iulie 2012.

19. La 9 decembrie 2013, reclamanții au introdus o a doua cerere la ambasada Belgiei din Dakar (Senegal). La momentul respectiv, reclamanții aveau vârsta de 14, de 15 și, respectiv, de 17 ani.

20. Aceste cereri au fost respinse la 25 martie 2014 de către ministru pentru motivul că, în cauzele C-133/19 și C-137/19, s-a constatat că reclamanții au declarat în cererile lor de viză, probate cu actele lor de naștere, că s-au născut la 16 martie 1999 și, respectiv, la 20 ianuarie 1996, în timp ce tatăl lor, în cererea sa de azil în Belgia, indicase că respectivii s-au născut la 16 martie 1997 și la 20 ianuarie 1994. În cauza C-136/19, reclamanta a susținut că este fiica susținătorului reîntregirii, deși, în cererea sa de azil, acesta nu îi menționase niciodată existența.

21. La momentul adoptării acestor decizii de respingere, reclamanții în cauzele C-133/19 și C-136/19 erau încă minori, iar reclamantul din cauza C-137/19 devenise între timp major.

22. Reclamanții au contestat aceste din urmă decizii la Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii) în cadrul a trei acțiuni în anulare introduse la 25 aprilie 2014.

23. Prin trei decizii pronunțate la 31 ianuarie 2018, Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii) a respins cererile reclamanților ca inadmisibile pentru lipsă de interes. Această instanță a statuat că interesul reclamantului trebuie să existe la momentul introducerii unei acțiuni și trebuie să existe în continuare până la pronunțarea hotărârii. În ipoteza în care deciziile în

discuție ar fi fost anulate, iar pârâtul ar fi fost obligat să reexamineze cererea, această instanță a apreciat că nu ar putea decât să constate inadmisibilitatea cererii de viză, din moment ce, întrucât toți solicitanții aveau vârsta de peste 18 ani, aceștia nu ar mai îndeplini condițiile prevăzute în privința minorilor de dispozițiile privind reîntregirea familiei. În acest context, trebuie totuși să se arate că au trecut patru ani de la respingerea celei de a doua cereri și de la decizia subsecventă a Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii) de a respinge cererile ca inadmisibile întrucât copiii împliniseră între timp vârsta majoratului.

24. Reclamații au atacat aceste trei decizii la Conseil d'État (Consiliul de Stat) pentru motivul că, în primul rând, interpretarea dată de Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii) încalcă principiul efectivității dreptului Uniunii, în măsura în care îi împiedică să se bucure de dreptul la reîntregirea familiei consacrat de articolul 4 din Directiva 2003/86. În al doilea rând, s-a susținut că o astfel de interpretare ar încălca de asemenea dreptul lor la o cale de atac efectivă, prin faptul că le-a fost refuzată posibilitatea de a contesta deciziile administrative prin care s-a respins cererea de recunoaștere a dreptului lor la reîntregirea familiei; aceste decizii au fost adoptate și contestate la un moment la care solicitanții erau încă minori.

25. Prin deciziile sale din 31 ianuarie 2019, Conseil d'État (Consiliul de Stat) arată că Curtea a declarat recent, în Hotărârea din 12 aprilie 2018, A și S (C-550/16, EU:C:2018:248), că articolul 2 litera (f) din Directiva 2003/86/CE din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei coroborat cu articolul 10 alineatul (3) litera (a) din aceasta trebuie interpretat în sensul că este obligatoriu să fie calificat drept „minor", în sensul acestei dispoziții, un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid cu vârsta sub 18 ani la momentul intrării sale pe teritoriul unui stat membru și al depunerii cererii sale de azil în acest stat, dar care, în cursul procedurii de azil, împlinește vârsta majoratului și căruia i se recunoaște, ulterior, statutul de refugiat.

26. Totuși, potrivit instanței de trimitere, această hotărâre este diferită de situația din procedurile principale în măsura în care acestea din urmă nu se referă la un minor căruia i s-a recunoscut calitatea de „refugiat". În plus, în speță, contrar situației de fapt aflate la originea acestei hotărâri, recunoașterea dreptului la reîntregirea familiei nu depinde „de celeritatea cu care cererea de protecție internațională este examinată"[5], întrucât deciziile din 25 martie 2014 au fost adoptate în termenul prevăzut în acest scop de articolul 12bis alineatul 2 din Legea din 15 decembrie.

27. În aceste condiții, Conseil d'État (Consiliul de Stat) a suspendat judecarea cauzei și a adresat Curții o trimitere preliminară în fiecare dintre litigiile cu care era sesizat.

28. În cauzele C-133/19 și C-136/19, Conseil d'État (Consiliul de Stat) a adresat următoarele întrebări:

„1) Pentru a garanta efectivitatea dreptului Uniunii Europene și pentru a nu face imposibilă acordarea dreptului la reîntregirea familiei care, în opinia [celui de al doilea] reclamant, îi este conferit prin articolul 4 din [Directiva 2003/86], această dispoziție trebuie interpretată în sensul că copilul susținătorului reîntregirii poate beneficia de dreptul la reîntregirea familiei atunci când împlinește vârsta majoratului în cursul procedurii jurisdicționale împotriva deciziei prin care i se refuză acest drept și care a fost luată atunci când era încă minor?

2) Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și articolul 18 din [Directiva 2003/86] trebuie interpretate în sensul că se opun ca acțiunea în anulare formulată împotriva deciziei prin care unui copil minor îi este refuzat dreptul la reîntregirea familiei să fie considerată inadmisibilă pentru motivul că copilul a devenit major în cursul procedurii jurisdicționale, în condițiile în care acesta ar fi privat de posibilitatea de a obține soluționarea acțiunii sale formulate împotriva acestei decizii și s-ar aduce atingere dreptului său la o cale de atac efectivă?"

5 A se vedea Hotărârea din 12 aprilie 2018, A și S (C-550/16, EU:C:2018:248, punctul 55).

29. În cauza C-137/19, Conseil d'État (Consiliul de Stat) a adresat următoarea întrebare:

„Articolul 4 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2003/86/CE a Consiliului din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei, coroborat eventual cu articolul 16 alineatul (1) din aceeași directivă, trebuie interpretat în sensul că impune ca resortisanții țărilor terțe, pentru a fi calificați drept «copii minori» în sensul dispoziției menționate, să fie «minori» nu numai în momentul depunerii cererii de acordare a dreptului de ședere, ci și în momentul în care administrația se pronunță, *in fine*, cu privire la această cerere?"

30. La 30 ianuarie 2020 a avut loc o ședință în fața Curții la care au fost reprezentați reclamanții, guvernul belgian și Comisia Europeană.

III. Analiză

31. Poate că este util să precizăm de la bun început că niciun element al prezentelor concluzii nu ar trebui interpretat ca analiză a fondului cererilor respective. Trebuie să se constate că ministrul nu a fost convins că informațiile referitoare la datele de naștere relevante pentru reclamanții din cauzele C-133/19 și, respectiv, C-137/19 erau exacte, nici că reclamanta din acțiunea principală în cauza C-136/19 era fiica susținătorului reîntregirii. Aprecierea acestor elemente de fapt este exclusiv de competența autorităților și a instanțelor naționale.

32. Problema de drept care se ridică aici dă naștere unei chestiuni separate și anume dacă reclamanții au dreptul să fie asimilați minorilor în sensul Directivei 2003/86, în condițiile în care au împlinit deja vârsta majoratului la momentul la care administrația se pronunță asupra cererii lor de reîntregire a familiei (C-137/19), sau în cursul unei proceduri judiciare prin care s-a contestat decizia ministrului de respingere a cererii lor de reîntregire a familiei (C-133/19 și C-136/19).

33. Trebuie să se observe de asemenea că derogarea prevăzută la articolul 4 alineatul (6) din Directiva 2003/86, potrivit căreia statele membre „pot solicita ca cererile de reîntregire a familiei pentru copii minori să fie depuse înainte ca aceștia să fi împlinit vârsta de 15 ani, în conformitate cu dispozițiile legislației lor interne în vigoare la data punerii în aplicare a prezentei directive", nu pare să se aplice Regatului Belgiei, aspect a cărui verificare este, în definitiv, de competența instanței de trimitere.

34. Pentru a analiza această chestiune, poate fi util să începem cu examinarea Hotărârii Curții pronunțate în cauza A și S [6] la care s-a referit instanța națională în decizia sa de trimitere. În cauza A și S, reclamanții erau doi resortisanți eritreeni care au contestat refuzul autorităților neerlandeze de a le acorda (lor și celor trei fii minori ai acestora) un permis de ședere temporară în scopul reîntregirii familiei cu fiica lor minoră. Fiica ajunsese în Țările de Jos ca minor neînsoțit. La 26 februarie 2014 aceasta a depus o cerere de azil, iar la 2 iunie 2014 ea a devenit majoră. În octombrie 2014 secretarul de stat i-a acordat un permis de ședere pentru persoane care au obținut azilul cu o perioadă de valabilitate de cinci ani, cu efect de la data depunerii cererii de azil.

35. În luna decembrie 2014 s-a depus o cerere de reîntregire a familiei pentru părinții acesteia, precum și pentru cei trei frați minori ai săi, dar această cerere a fost respinsă pentru motivul că până la data depunerii acesteia fiica lui A și a lui S împlinise vârsta majoratului. Ca urmare a unei trimiteri preliminare formulate de instanța neerlandeză, Curtea a statuat în final, în esență, că Directiva 2003/86 trebuie interpretată în sensul că trebuie să fie calificat drept „minor", în sensul acestei dispoziții, un resortisant al unei țări terțe cu vârsta sub 18 ani la momentul depunerii cererii sale de azil, dar care, în cursul procedurii de azil, împlinește vârsta majoratului și căruia i se recunoaște, ulterior, statutul de refugiat.

6 Hotărârea din 12 aprilie 2018, A și S (C-550/16, EU:C:2018:248).

36. Se va remarca faptul că, printre motivele pe care Curtea le-a expus în acest scop, se regăsesc următoarele:

„În fond, în loc să încurajeze autoritățile naționale să examineze cu prioritate cererile de protecție internațională depuse de minori neînsoțiți pentru a ține seama de vulnerabilitatea lor specifică, posibilitate care este în prezent oferită în mod expres de articolul 31 alineatul (7) litera (b) din Directiva 2013/32, o astfel de interpretare ar putea avea efectul invers, opunându-se obiectivului urmărit atât de această directivă, cât și de Directivele 2003/86 și 2011/95, de a se asigura că, în conformitate cu articolul 24 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale, interesul superior al copilului este o prioritate a statelor membre atunci când aplică aceste directive.

Pe de altă parte, interpretarea menționată ar face absolut imprevizibilă cunoașterea de către un minor neînsoțit care a depus o cerere de protecție internațională a aspectului dacă va beneficia de dreptul la reîntregirea familiei cu părinții săi, ceea ce ar putea dăuna securității juridice.” [7]

37. În continuare, Curtea a adăugat:

„a reține data de depunere a cererii de protecție internațională ca fiind cea care trebuie să fie avută în vedere pentru a aprecia vârsta unui refugiat în scopul aplicării articolului 10 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2003/86 permite garantarea unui tratament identic și previzibil pentru toți solicitanții care se află din punct de vedere cronologic în aceeași situație, asigurând faptul că admiterea cererii de reîntregire a familiei depinde în principal de circumstanțe imputabile solicitantului, iar nu administrației, cum ar fi durata examinării cererii de protecție internațională sau a cererii de reîntregire a familiei […].” [8]

38. Curtea a arătat la un punct anterior al acelei hotărâri că economia directivei privind dreptul la reîntregirea familiei nu lasă „nicio marjă de manevră statelor membre” și că din „absența oricărei trimiteri la dreptul național în această privință rezultă însă că determinarea acestui moment nu poate fi lăsată la aprecierea fiecărui stat membru” [9].

39. În opinia noastră, tot acest raționament este mai mult sau mai puțin aplicabil în mod direct și în prezentele cauze. Este adevărat, desigur, că, astfel cum a arătat Conseil d’État (Consiliul de Stat) în decizia de trimitere, există anumite aspecte importante ale situației de fapt a prezentelor cauze care diferă de situația de fapt din cauza A și S. În special, spre deosebire de copilul minor din cauza respectivă, niciunul dintre copiii în discuție în prezentele cauze nu a beneficiat de statutul de refugiat. Din punctul nostru de vedere, aceste diferențe nu sunt esențiale pentru soluționarea prezentelor cauze. Astfel, considerăm că principiile care stau la baza Hotărârii A și S sunt pe deplin pertinente pentru soluționarea problemelor de interpretare care face obiectul prezentei proceduri. Am ajuns la această concluzie pentru următoarele motive.

40. În primul rând, la fel ca în cauza A și S, orice interpretare a Directivei 2003/86 care se concentrează pe data de depunere a cererii relevante asigură că admiterea cererii de reîntregire a familiei depinde de circumstanțe care, în opinia Curții, sunt „imputabile solicitantului” [10]. Cu alte cuvinte, în cazul în care stabilirea calității de minor în scopuri de reîntregire a familiei depinde de vârsta persoanei respective la data de depunere a cererii relevante, atunci interpretarea Directivei 2003/86 asigură faptul că soluționarea cererii de reîntregire a familiei nu depinde de circumstanțe cum ar fi data la care administrația soluționează cererea sau, în acest sens, de alte întârzieri în activitatea sistemului judiciar sau a sistemului administrativ.

7 A se vedea punctele 58 și 59 din hotărârea menționată.

8 A se vedea punctul 60 din hotărâre.

9 A se vedea punctul 45 din hotărâre.

10 A se vedea Hotărârea din 12 aprilie 2018, A și S (C-550/16, EU:C:2018:248, punctul 60).

41. Suntem pe deplin conștienți că, astfel cum a subliniat Conseil d'État (Consiliul de Stat), ministrul s-a pronunțat în fapt cu privire la cererea de reîntregire a familiei la 25 martie 2014, în termenul prevăzut de dreptul belgian. Totuși, acest aspect nu este relevant. Desigur, reclamanții aveau dreptul, în temeiul dreptului belgian, să conteste decizia ministrului în fața Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii). Aceștia nu ar fi putut cunoaște cât timp i-ar fi necesar instanței să examineze și să soluționeze cauza, însă drepturile lor nu ar trebui să depindă de durata exactă a acestor proceduri. Dacă, de exemplu, Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii) ar fi adoptat decizia în februarie 2017, respectiv la aproximativ trei ani după decizia inițială, unul dintre reclamanți ar fi fost încă minor. Cu greu s-ar putea sugera că dreptul acestui solicitant la reîntregirea familiei pe cale judiciară poate depinde de momentul la care un organ jurisdicțional (sau, după caz, un organ administrativ) pronunță decizia, cu condiția, bineînțeles, să fi fost minor la data cererii de reîntregire a familiei în cauză.

42. În această privință, se poate arăta de altfel că articolul 18 din Directiva 2003/86 garantează dreptul susținătorului reîntregirii și al membrului familiei sale „de a exercita o cale de atac jurisdicțională în cazul respingerii cererii de reîntregire a familiei". Se poate presupune că legiuitorul european a dorit ca acest drept să aibă caracter efectiv și, în special, ca această procedură să nu fie respinsă ca inadmisibilă *pentru simplul motiv* că copiii în cauză au împlinit vârsta majoratului în cursul procedurii.

43. În plus, astfel cum a statuat Curtea în cauza A și S, orice altă interpretare a directivei, în loc să încurajeze autoritățile naționale să examineze cu prioritate cererile de protecție internațională depuse de minori neînsoțiți pentru a ține seama de vulnerabilitatea lor specifică, le-ar determina să acționeze astfel încât să pună în pericol drepturile legitime la reîntregirea familiei ale acestor solicitanți minori [11]. O astfel de situație ar încălca unul dintre obiectivele fundamentale urmărite de articolul 24 alineatul (2) din cartă, respectiv acela conform căruia interesul superior al copilului este o prioritate a statelor membre atunci când aplică Directiva 2003/86. La acest moment am vrea să subliniem că la ședința din 30 ianuarie 2020, reprezentantul reclamanților a afirmat, fără a fi contrazis, ca răspuns la o întrebare adresată de unul dintre membrii Curții, că, în conformitate cu informarea pe care le-a adresat-o Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii), cazul lor nu este considerat prioritar.

44. Această concluzie generală este confirmată și de o examinare a principiilor care stau la baza dreptului la o cale de atac efectivă în sensul articolului 47 din cartă. Astfel cum au subliniat atât Curtea [12], cât și instanța soră, Curtea Europeană a Drepturilor Omului [13], în legătură cu articolul 47 din cartă și, respectiv, cu articolul 6 alineatul 1 și cu articolul 13 din Convenția europeană a drepturilor omului, dreptul la o cale de atac efectivă impune un caracter efectiv și real al căilor de atac, iar nu doar unul iluzoriu și teoretic. Rezultă astfel că aceste căi de atac trebuie să fie coerente și să nu conducă la consecințe arbitrare sau injuste.

45. Or, aceasta ar fi situația dacă dreptul solicitanților de a formula o cale de atac împotriva deciziei ministrului prin care se respinge cererea de acordare a unui permis de ședere în scopul reîntregirii familiei ar depinde de situația lor personală – cu alte cuvinte de aspectul dacă ei erau încă minori sau dacă au devenit între timp majori – la data judecării contestației în fața Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii).

11 A se vedea în acest sens Hotărârea din 12 aprilie 2018, A și S (C-550/16, EU:C:2018:248, punctul 58).

12 Hotărârea din 29 iulie 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626, punctul 57).

13 A se vedea, de exemplu, Hotărârea din 5 aprilie 2018, Zubac împotriva Croației (CE:ECHR:2018:0405JUD004016012, punctele 77 și 97-99), și Hotărârea din 10 septembrie 2010, MacFarlane împotriva Irlandei (CE:ECHR:2010:0910JUD003133306, punctul 112).

IV. Concluzie

46. Pentru aceste motive, considerăm, așadar, că la întrebările adresate de Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia) se poate răspunde deodată după cum urmează:

„Articolul 4 și articolul 18 din Directiva 2003/86/CE din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei, citite în lumina articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, trebuie interpretate în sensul că un resortisant al unei țări terțe cu vârsta sub 18 ani la momentul introducerii cererii sale de reîntregire a familiei într-un stat membru, dar care în cursul procedurii administrative de soluționare a cererii sale sau în cursul procedurii judiciare subsecvente în care contestă refuzul încuviințării reîntregirii familiei împlinește vârsta majoratului trebuie totuși considerat „minor" în sensul articolului 4 din Directiva 2003/86."